

Interdisziplinäre Aspekte des Übersetzens und Dolmetschens/ The Interdisciplinary Aspects of Translation and Interpreting

Pécs, 2005. június 23–25.

Hubainé Oláh Ágnes

A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának Üzleti Kommunikáció és Idegen Nyelvi Tanszékén 1979 óta folyik német és angol nyelvű gazdasági szakfordító-képzés. A programban oktató kollégák a 25 éves jubileumot nemzetközi konferenciával ünnepelték meg. A 2005. június 23–25. között megrendezett konferencia címe (Interdisziplinäre Aspekte des Übersetzens und Dolmetschens) jól tükrözi a szervezők célját, hogy a fordítási és tolmácsolási tevékenység minél több aspektusát bemutassák. Az előadók sorában nemcsak gyakorló fordítók és fordítással foglalkozó szakemberek, hanem a nyelvészet különböző területeit kutató kollégák is szerepeltek. Külön érdekessége volt a konferenciának más diszciplínák szakembereinek, közgazdászoknak, informatikusoknak a fellépése, és a pécsi képzésben korábban résztvevő szakfordító szakos hallgatók előadásai is hozzájárultak a tematika szélesítéséhez.

A számos magyar előadó mellett hét külföldi egyetemről is érkeztek vendégek: Ausztriából, Horvátországból, Németországból, Finnországból, Hollandiából, Észtországból és Belgiumból. A 4 plenáris előadás mellett 43 szekció-előadás hangzott el angol, német és francia nyelven az alábbi 7 szekcióban (zárójelben a szekciókban elhangzott előadások száma): 1. A fordítás és tolmácsolás elmélete (10), 2. A fordítás és tolmácsolás gyakorlata (5), 3. Terminológia és szaklexikográfia (11), 4. Nyelvpolitika (3), 5. Vállalati kommunikáció és szaknyelv (7), 6. Interkulturális kommunikáció (3), 7. Modern technológiák a fordításban (4).

A konferencia nyitónapján a Közgazdaságtudományi Kar újonnan megválasztott dékánja, Rappai Gábor köszöntötte az egybegyűlteket, majd két kiváló plenáris előadás adta meg a konferencia alaphangulatát. Komlósi László *A Comparative Perspective on Formulaic Expressions in Translation* című előadásában számos példán illusztrálva bemutatta, hogy a természetes nyelveket milyen mértékben jellemzi a fogalmilag lesáncolt, előregyártott nyelvi elemek (*prefabricated linguistic elements*) használata, és ezek aránya hogyan nő, ahogy a természetes nyelvi megnyilvánulásoktól közeledünk a szakszövegek megalkotásához. A fogalmilag kötött kifejezések (*formulaic expressions*) a különböző nyelvű beszélők mentális lexikonjában más-más típusú kódolást igényelnek, és ezek nyelvi és kulturális összehasonlítása egy kognitív szemléletű fordításelmélettel (*cognitively enhanced translation theory*) írható le. A grazi Karl-Franzens Egyetem professzora, Erich Prunč „*Prolifilierung und interdisziplinäre Kooperation (Zur Konstruktion des Objektbereiches der Translationwissenschaft)*” címmel átfogó

képet adott a fordítás és tolmácsolás elméletének, valamint gyakorlatának összefüggéseiről és interdiszciplináris vonatkozásairól.

Délután három szekcióban kezdődtek meg az előadások. *A fordítás és tolmácsolás* elmélete szekcióban Heltai Pál a grammatikai és szemantikai ellipszis és az explicitáció kapcsolatát vizsgálta Csehov egyik novellájának magyar és angol nyelvű fordításainak összehasonlító elemzésével, míg Lendvai Endre a kulturálisan kötött (*culture-bound*) kifejezések fordításának problematikáját vázolta fel, és bemutatta a lehetséges fordítói taktikákat és technikákat, mint például a honosítás (*domestication*) és az idegen kifejezések bevezetése (*foreignisation*). Az eszéki egyetemről érkezett Marija Omazič és Romana Čačija a metonímia és a metaforák angolról horvátra történő fordítása során jelentkező problémáit mutatták be.

A *Terminológia és szaklexikográfia* szekcióban először Fóris Ágota a *lézer* példáján bemutatta, hogy az egynyelvű magyar szótárakban és enciklopédiákban szereplő műszaki kifejezések definiálása milyen problémákat és kérdéseket vet fel a szótárkészítők számára (*pontos és szakszerű magyarázat, absztrakció mértéke*), majd számos már elkészült illetve előkészítés alatt álló szótárprojektet ismerhettünk meg a szekció két napján Gyáfrás Edit, Fata Ildikó és Szalayné Sándor Erzsébet beszámolóiból. Muráth Judit a pécsi szakfordító szakon folyó terminológiai kutatásokról számolt be, és bemutatta a diákok által a fenntartható fejlődés témájában készített terminológiai adatbázist.

A *vállalati kultúra és szaknyelv* című szekcióban a gazdasági és az orvosi szaknyelv területéről hallhattunk előadásokat. Rébék-Nagy Gábor *The role of nominalization in translating medical research articles into English* című előadásában az orvosi szakcikk angolra fordítása során oly gyakran használt nominális szerkezetek problémáját elemezte, hangsúlyozva, hogy az orvosi szakcikkekben nagyon fontos az üzenetek pontos megfogalmazása, amelynek egyik biztos eszköze a nominalizáció. Számos nyelvi példa segítségével az előadó rámutatott, hogy az orvosi szakszövegekben egyre gyakrabban a nominális szerkezetek hordozzák magát a szak(nyelvi) információt, szemben a verbális és egyéb szerkezetekkel. Ugyanebben a szekcióban Gyúró Mónika bemutatta a konfliktuselemzés dinamikus modelljét, amely az orvos-beteg közötti párbeszéd hatékonyságához kíván hozzájárulni, majd Horváth Lilla hétköznapi egészségügyi helyzetekben folytatott empirikus vizsgálatait felhasználva elemezte az orvos-beteg közötti információcsere kommunikatív kompetenciáit, a kommunikációs hajlandóság, a kommunikációs viselkedés és a kommunikáció sikere szempontjából.

A második nap Theo Bungartennek, a Hamburgi Egyetem professzorának plenáris előadásával indult *Übersetzen und Dolmetschen als politische Aufgabe* címmel, majd folytatódtak a már megkezdett szekciók előadásai. Ebéd után az érdeklődők megismerhették Pécs városának nevezetességeit és ellátogattak a Világörökség helyszíneire is.

A harmadik és egyben utolsó napon, annak ellenére, hogy két szekcióban mindössze hat előadás várta a résztvevőket, mégis igen sokan kitartottak és megtisztelték jelenlétükkel az előadókat. A szombat reggel egy kiváló plenáris előadással indult, melyet Frieda Steurs, az antwerpeni Lessius Hogeschool professzorasszonya tartott *Terminology Infrastructure in Europe: An asset to multilingual*

knowledge management címmel. Bemutatta több európai terminológiai társaság, mint például az EAFT (European Association for Terminology), a Deuterm (Deutsches Informations und Documentationszentrum für Terminologie) és az NL-Term (Dutch Terminology) munkáját és azok 2007-ig tervezett projektjeit. Felhívta a figyelmet arra, hogy a többnyelvű Európában a gyors, hatékony és viszonylag olcsó dokumentáció- és tudásmenedzsment megvalósításához nemzetközi együttműködésre és közös kutatásokra van szükség, ezért különösen örül, hogy eljöhettek Magyarországra és kifejezte abbéli reményét, hogy hosszú távú kapcsolat alakul ki a Lessius Hogeschool és a pécsi Közgazdaságtudományi Kar között.

Ezt követően került sor a *Modern technológiák a fordításban* című szekció előadásaira, amelyben elsőként Kiss Tibor avatta be a közönséget többnyelvű szoftverek oktatás célú alkalmazásának lehetőségeibe olyan többnyelvű stratégiaimenedzsment-tankönyv bemutatásával, amely kombinálva az automatikus fordítói programok előnyeit az Internet használatával, modern információs technológiai eszközt ad a diákok és tanáraik kezébe. Ezután Hubainé Oláh Ágnes és Kruzslíc Ferenc a számítógéppel támogatott fordítás (CAT) tanításának pécsi tapasztalatairól számolt be a hallgatóságnak, majd Csatlós Krisztina bemutatta, milyen szerepe van az Internetnek az európai uniós szakszövegek fordításában. Végül Hahn Judit banki honlapok példáján illusztrálta a vállalatok internetes honlapjának fordítását, ezen belül is a hypertext fordítását. A konferencia hangulata mindvégig fesztelen és családias volt, az előadások után volt idő a vitára, és a nyitva maradt kérdéseket kellemes villányi kirándulás és borkóstolás közben vitathatták meg a résztvevők.